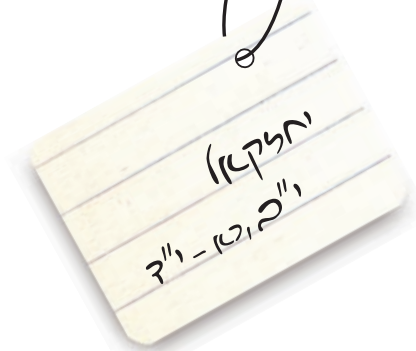

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק י"ב, כא - י"ג

בפסוקים אלו מופיע קובץ נבואות בנושא החזון והנבואה. הקובץ נחלק לשני צמדים: בצמד הראשון (י"ב, כא-כח) מוזכרות שתי אמירות שרווחו בעם ביחס לנבואתם של נביאי האמת. העם מבטל את דברי הנביאים בתואנה שלא יבואו בימיהם, ולעומתם מבסס הנביא את מעמדה של נבואת האמת שתבוא בקרוב. בצמד השני (פרק י"ג) מופיעות שתי נבואות כנגד נביאי השקר (א-טז) ונביאות השקר (יז-כג).

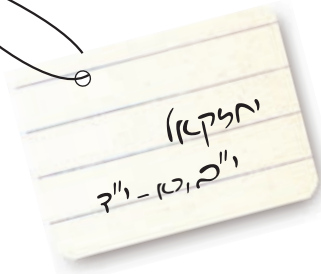
1 'מָה הַמַּשָּׁל הַזֶּה לָכֶם עַל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל... (כב) שתי האמירות שהוזכרו לעיל ביחס לנבואתם של נביאי האמת דומות זו לזו בתוכן וסגנון, אולם הראשונה (כב) כללית יותר והשנייה (כז) מכוונת ספציפית לנבואת יחזקאל. עמדו על ההבדלים בין האמירות, ועל היחס של העם לכל אחד מן החזונות שאליהם מתייחסים האמירות הללו.

2 נביאי השקר מתוארים באמצעות שני דימויים מיוחדים: שועלים בחרבות וטחי כותל תפל (א-טז).

א) מהו חטאם של הנביאים על פי הדימוי הראשון? היעזרו בדברי ה**רד"ק**: "כשועלים בחרבות - כמו השועלים הנכנסים במקום הנפרץ בגדר הכרם ומשחיתים הכרמים כן היו נביאיך, כמו שאמר 'שועלים קטנים מחבלים כרמים'. והפרץ נקרא חרבה כי חרב הוא מקום הפרץ באמרו בפרצות, וישראל נקראו כרם, והנה נביאי השקר שהם שועלים נכנסים דרך הפרץ להשחית הכרם. והפרץ הוא משל לקטני אמנה שבהם שמיפים להם נביאי השקר דבריהם ונפתים להם, והם סומכים ידיהם שישמעו להם גם כן האחרים ומשחיתים כרם ה' צבאות..."

על תפקידו של נביא האמת בהקשר זה ראו את תיאורו של משה רבינו בחטא העגל בתהלים ק"ו, כג: 'וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לִוְלֵי מִשָּׁה בְּחִירוֹ עָמַד בְּפֶרֶץ לְפָנָיו לְהַשִּׁיב חֲמָתוֹ מֵהַשְּׁחִית'. ראו גם את הנבואה בהמשך הספר - כ"ב, כח-ל.

ב) בדימוי השני משמשת בניית מחיצה וטיוחה להמחשת מעשיהם של נביאי השקר, והתמונה העולה ממנו מהופכת לזו שבדימוי השועלים בחרבות. עמדו על ההבדל בין הדימויים. מהו החטא העולה מהדימוי השני, וכיצד הוא משלים את החטא המיוצג בדימוי "כשועלים בחרבות"?

3 בפסוקים יז-כג מופיעה נבואת תוכחה לנביאות השקר. במה מתמקדת הביקורת על הנביאות (ראו בעיקר פסוקים יט ו-כב, ושימו לב לחזרת הפועל 'צדה' בנבואה)? שימו לב להבדל בין האופי הכללי של נבואת נביאי השקר לעומת האופי הפרטני של נבואת נביאות השקר.

פרק י"ד

הפרק פותח בתוכחה כלפי הזקנים הבאים לדרוש את ה' כאשר הם עדיין דבקים בליבם בעבודת אלילים (א-יא). המשך הפרק (יב-כג) עוסק בעיקרון הגמול האישי בשעת ענישה לאומית, ובסופו מדובר על גורל ירושלים ופליטיה ביחס לעקרון זה.

4 'וְהִנְבִּיא כִּי יִפְתָּה וְדַבֵּר דְּבָר... (ט) - בפסוקים החותמים את החלק הראשון ועוסקים בנביא הבודה את נבואתו, קיימת סתירה לעיקרון הבחירה החופשית. עיינו במפרשים ובחנו כיצד פתר כל אחד את הקושי בפסוק.

רש"י: "והנביא כי יפותה ודבר דבר - שאינו אמת. פתיתי - פתחתי לו פתח לאיזו שירצה, ומכאן יש לומר בא ליטמא פותחין לו."

רד"ק: "והנביא כי יפותה - אמר וכן יהיה עונש הנביא כי יפותה, והעניין הזה כענין 'מי יפתה את אחאב' (מל"א כ"ב, כ) והוא הערת רוח החפץ (=לעורר את רצונו של הנביא לנבא כך) כי **נביא השקר הוא חייב מיתה בדברים (ש)יעשה אותם בסתר** ... והאל העיר חפצם בזה כדי להודיע שקריהם ופחזותם ובבא להם העונש מאת האל יתברך יצדיקו בני אדם עליהם את הדין... ודומה לזה 'וחזקתי את לב פרעה'."

מצודת דוד: "והנביא כי יפותה - יהיה נפתה מלבו וידבר דברו מנפשו להשיב אל השואל שימלא שאלתו. 'אני' - כמו 'האני', ותחסר ה"א התימה וכמוהו רבים, ורוצה לומר: האם אני ה' פתיתי את הנביא לדבר שקר? בתמיה, הלא הבחירה חפשית! ולכן אטה ידי עליו להכותו ואשמידו מתוך עמי ישראל."

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com" f

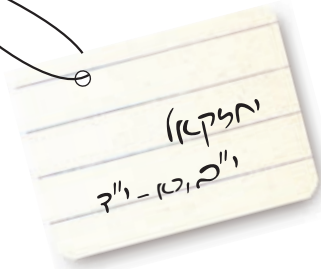

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

5 חלקו השני של הפרק (יב-כג) בנוי מארבע פסקאות המנוסחות בסגנון דומה ועוסקות בעונשים שיביא ה' על הארץ, ובהצלתם של בודדים כנח, דנאל ואיוב. חשבו מהו המכנה המשותף לשלושתם, ונסו לשער מדוע הם מובאים כאן כדוגמה. התייחסו לאישיותם ולמאורעות שעברו, והיעזרו בדברי המדרש: 'שלושה ראו ג' עולמות: נח, ודניאל, ואיוב. נח ראה עולם ביישובו וראהו בחרבנו וחזר וראהו ביישובו, דניאל ראה בנין בית ראשון וראהו חרב וחזר וראהו בנוי בבנין בית שני, איוב ראה בנין ביתו וחרבנו וחזר וראה ביישובו'. (תנחומא (ורשא) פרשת נח ו)

6 עיקרון הגמול האיש, החוזר כמה פעמים לאורך הנבואה, קובע שהצדיקים לא יוכלו להציל אפילו את משפחתם: 'לא יצילו בָּנִים וּבָנוֹת פִּי הֵם לְבָדָם וְנָצְלוּ' (יח). אולם בתיאור חורבן ירושלים בפסוקים כא-כג ישנה סטייה מעיקרון זה. מה סיבת הדבר? ראו את דברי המצודות: 'והנה נותרה בה - עם כל זה בחסדי תשאר בה פליטה והם הבנים והבנות המוצאים מירושלים ללכת בגולה... ונחמתם - יהיה לכם תנחומין על מה שהתאבלתם על הרעה אשר הבאתי על ירושלים כי בהבאים תראו שהיו ראויים לאבדון'.

הרחבה

'והיו שלשת האנשים האלה בתוכה נח דניאל (כתיב: דנאל) ואיוב'

שלוש פעמים נזכר 'דנאל' בספר יחזקאל - פעמיים בפרק י"ד, ופעם נוספת בכ"ח, ג. זהותו של אדם זה איננה ברורה. לפי הקרי מדובר ב'דניאל', ולדעת רוב המפרשים מדובר בדניאל שגלה לארמון מלך בבל ושעל שמו קרוי ספר דניאל בתנ"ך. אולם בפירוש זה יש כמה קשיים. ראשית, דניאל היה בן דורו הצעיר של יחזקאל וקשה להניח שכבר בימי יחזקאל היה מפורסם דיו לשמש דוגמה ומופת. שנית, דנאל זה מופיע יחד עם שני צדיקים מפורסמים אחרים שאינם ישראלים - נח ואיוב, ועל כן יש להניח שגם הוא היה דמות מוכרת בתחומי המזרח הקדמון. אף הכתיב השונה 'דנאל' לעומת דניאל שבמקרא מעיד על כך שמדובר באיש אחר. הזכרה נוספת של דנאל זה במקום אחר בספר יחזקאל, בנבואה לנגיד צור (כ"ח, ג): 'הֲנֵה חָכֵם אֶתָּה מְדַנֵּאל (קרי: מְדַנֵּאל) כֹּל סִתּוֹם לֹא עֲמָמוֹךְ' מעידה כי מדובר באדם שנודע לא רק בצדיקותו אלא גם בחוכמתו ושמו הגיע גם אל בני צור. ואומנם בכתיב אוגרית נתגלתה יצירה שבמרכזה עומדים דנאל ובנו. לפי המסופר בעלילה אוגריתית זו היה דנאל מלך חשוך בנים שהתפלל לאלים והקריב קורבנות והאל נענה לתפילתו ונולד לו בן זכר. דנאל זה מתואר כמלך צדיק ששפט תמיד בצדק בשבתו בשער העיר "לדון דין אלמנה ולשפוט משפט יתום". בדומה לאיוב, גם על דנאל מסופר שבנו אקהת נהרג בידי אל, והוא לא הצליח להצילו למרות צדקתו. (על פי י' אבישור, עולם התנ"ך לספר יחזקאל)

לפי פירוש זה המכנה המשותף לשלושת הצדיקים הללו הוא שמדובר בצדיקים אוניברסאליים, שסבלו וניצלו בזכות צדיקותם, אך צדקתם הצילה את עצמם ולא יכלה להציל אחרים. ראו

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

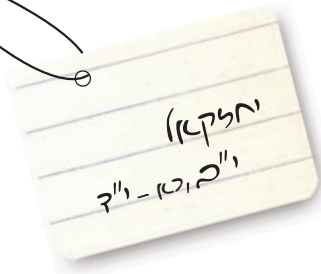

מכון תורה לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רובינברג
The Sarah Rottenberg Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

להשוות את הצדיקים שמונה יחזקאל כאן לצדיקים שמונה ירמיהו, הנביא בן זמנו, בנבואת החורבן שלו (ירמיהו ט"ו, א): ויאמר ה' אלי אם יעמד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה שלח מעל פני ויצאו. נביאי ישראל - משה ושמואל, מתאפיינים במסירות נפשם ובתפילתם למען הצלת העם כולו, זאת בניגוד לנח איוב ודנאל, שכאמור מייצגים צדיקים אוניברסאליים, אולם אינם מתאמצים להציל את הסובבים אותם. בנבואת ירמיהו מוצגת אפוא תמונה קשה יותר, שאף תפילת הצדיקים והנביאים לא תועיל להציל את העם מהחורבן.

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < לקט ביאורי מילים ליחזקאל פרקים י"ב-י"ד

פרק י"ב (כד) כי לא יהיה עוד כל חזון שוא ומקסם חלק בתוך בית ישראל: נבואות השקר המדברות דברי חלקות לאוזני העם - יתבטלו.

(כה) כי אני ה' אדבר את אשר אדבר דבר ויעשה לא תמשך עוד: לעומת נבואות השקר, נבואות האמת שידבר ה' יתקיימו בקרוב וזמנן לא יתארך.

פרק י"ג (י) יעו וביעו הטעו את עמי לאמר שלום ואין שלום: עונשם הקשה של נביאי השקר יבוא להם כגמול על נטיעת אשליות בלב העם. והוא בנה חיצונית והגם טחים אתו תפל: אשליית השלום של העם המגובה בנבואות השקר מדומה לבניית קיר רעוע, וציפוי בשכבת טיח המייפה אותו ומסתירה את מצבו הקשה.

(יא) אמר אל טחי תפל ויפל היה גשם שוטף ואתנה אבני אלגביש תפלנה ורוח סערות תבקע: הנביא מצטווה להזהיר את נביאי השקר שהקיר שטחו ייפול בקרוב ב'סערה' העזה שיביא ה' על העם, המסמלת את החורבן, ואז תתברר התרמית שלהם.

(יח) הוי למתפרות כסתות על כל אצילי ידי ועשות המספחות על ראש כל קומה לצודד נפשות: נביאות השקר נהגו להשתמש באביזרי לבוש מיוחדים על הידיים ועל הראש כאמצעי כישוף בכדי לרמות את האנשים.

(יט) ותחללנה אתי אל עמי בשעלי שערים ובפתותי לחם: נביאות השקר מוכנות לחלל את שם ה' בפני עמו בדבריהן ומעשיהן בעבור התשלום הפעוט שהן מקבלות כשכר על נבואתן - חופן שעורים ומעט לחם.

פרק י"ד (ג) האנשים האלה העלו גוליהם על לבם ומכשול עונם נתנו נכח פניהם: האם יעלה על הדעת שה' יענה לזקני ישראל הפוסחים על שני הסעיפים וממשיכים לעבוד אלילים?

(ד-ה) אני ה' נענית לו בא ברב גוליו: ה' יענה לאותו אדם שבא לפניו עם אלילו. למען תפש את בית ישראל בלבם אשר נזרו מעלי בגוליהם כלם: בכדי לתפוס ולגלות את החטאים שהוא מנסה להסתיר.

(כג) ונחמו אתכם כי תראו את דרכם ואת עלילותם וידעתם כי לא חנם עשיתי את כל אשר עשיתי בה נאם א-דני ה': כאשר יראו את החוטאים שניצלו מהחורבן לפני משורת הדין ידעו הרואים שהעונש שהביא ה' על העיר ויושביה היה צודק.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

מתן ורחובות

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך